

Stor eldsvåda på Hultmans holme.

Ett kvarter med upplag, magasin, stallar m. m.
härjat. — Betydande värden förstörda. — Ett
besvärligt och duktigt släckningsarbete.

En våldsamt brand har i natt fullständigt spolerat ena hälften av det stora kvarter på Hultmans Holme, som ligger närmast utanför Byggnadskontoret mellan Mårten Krakows-, Velanda- och Vikingsgatorna. Kvarteret sträcker sig ända ned till Gullbergs Strandgata, men en tvärs genom hela komplexet gående brandmur har skyddat den mot Strandgatan liggande hälften därav.

Klockan var redan i det allra närmaste halv 11, då det från två brandskåp på en gång slogs alarm till huvudbrandstationen. Den vanliga utryckningen, med vilken brandchefen och vice brandchefen Enander följde, hade icke kommit längre än till Linnégatan då man kunde se rök och flammor stiga mot himlen över staden i riktning mot Hultmans Holme. Man var sålunda fullt på det klara med att det denna gång gällde allvar. Vid brandkårens ankomst till platsen hade i själva verket också den utomordentligt eldfångda gyttringen av skjul med lätta tunna brädväggar, fyllda av delvis lika lättantändliga upplag, förvandlats till ett flammande bål.

Vid Velandagatan och ett helt kort stycke från Mårten Krakowsgatan låg ett bostadshus, det enda i hela kvarteret. Det beboddes av en familj Ryberg, som redan gått till sängs och somnat, då man vid halv 11-tiden väcktes av en tilltagande hetta i sovrummet.

Då man tittade ut för att utröna orsaken befanns det, att elden redan hade fast fot i ett strax nedom bostaden, inne i kvarteret liggande, broderns Rock tillhörigt upplag av lump, skrot m.m. Det var icke ett ögonblick att förlora.

Brandkåren alarmerades, och man hann med knapp nöd sätta en del av sina tillhörigheter, tyvärr blott en ringa del, i säkerhet.

Visserligen rådde fullständig vindstilla men elden spred sig dock med rasande fart i det fnösktorra trävirket och genom upplagen. Efter några få minuter stod den klara kvällshimlen flammande röd av återskenet från ett vältrande och dånande eldhav, och över det hela vällde tjocka, tunga rökmoln.

Hela staden varskoddades sålunda om elden, och en verklig folkvandring började till brandplatsen. De angränsande gatorna blevo svarta av myllrande folkmassor, och polisen hade ett ganska styvt arbete att hålla dem undan från brandens omedelbara närhet.

Brandkåren anlände som nämnt med all möjlig skyndsamt och de brandposter, som funnos inom räckhåll för slangarne voro snart i full färd med att mata 11 slangledning, genom vilka släckningsarbetet började.

Vid brandalarm från Hultmans Holme rycker alltid flodsprutan ut redan i första taget. Man hade också nätt och jämt fått brandpostledningarna utlagda, så var den på platsen och sträckte ytterligare ett tiotal av sina grova slangledningar upp till det brinnande kvarteret.

Det blev en ursinnig kamp mellan det lös-släppta elementet och de massor av vatten, som nu från alla håll vräktes in i bålet. Det dröjde också flera timmar, innan man kunde med säkerhet avgöra vilketdera element som skulle vinna terräng. Den stekande hetta, som härskade t. o. m. på långt avstånd från elden gjorde brandmanskapets arbete oerhört svårt och utsatte de angränsande kvarteren för risken att antändas.

Åt ena sidan hade man Byggnadskontorets stora komplex, vars just åt det brinnande kvarteret vettande delar delvis äro av trä och där en mängd eldfångda upplag förvaras. Där finnes även förråd av dynamit. Denna uppgift spreds rätt som det var bland människomassorna och missuppfattades därhän, att sprängämnen skulle förvaras inne på det brinnande området. Ryktet förorsakade en märkbar oro, och då några skorstensmurar under väldigt dån och brak störtade ned var man tämligen allmänt livligt övertygad om, att ryktet vunnit bekräftelse.

På andra sidan Vikingsgatan hade man åter ett likadant kvarter av små träskjul och upplag som det, vari elden rasade. En lång stund var det mycket ovisst om detta skulle kunna räddas.

Den ena gången efter den andra fattade elden i takskägget eller i väggarna. Men en påpasslig vattenstråle var genast där och sopade bort de slickande lågorna.

Hettan var dock så stark att fönsterrutorna sprungit sönder, och trävirket rök av ånga några sekunder efter genomdränkningen.

Så småningom började emellertid vattnet visa sitt herravälde. Eldens pressades rytande och dånande tillbaka tum för tum in mot kvarterets inre delar, och vid halv 2-tiden på natten var segern avgjord. Ännu måste emellertid hela den stora brandstyrka, som mobiliserats, vara i elden. Det var en icke obetydlig styrka; den vanliga utryckningen från huvudstationen, senare förstärkt med tio man under vice brandchefen Nicander, avdelningen vid Gustaf Adolfs torg, som uttryckt redan vid första alarm, flodsprutan och avdelningen från Olskrokens brandstation, som tillkommit på särskild order av brandchefen, som hela tiden personligen ledde släckningsarbetet.

Klockan 4 på morgonen kunde emellertid huvudmassan av denna lilla armé få rycka in och man kvarlämnade blott en styrka för eftersläckningen. Denna har, naturligtvis behörigen avlöst, varit i fullt arbete hela förmiddagen och får nog icke förr än långt fram på dagen tänka på att lämna platsen, ur vars ruiner och lumpmassor det fortfarande bolmar rikliga rökmassor, skvallrande om att elden pyr under högarna.

Vid ett besök i dag på morgonen företer platsen naturligtvis en bild av den rysligaste förödelse. Hela den nämnda hälften av kvarteret är så när som på några kvarstående murar och spillror av träväggar uppe i hörnet mellan Mårten Krakows- och Vikingsgatorna jämnad med jorden, om detta uttryck tillåtes om de högar av lump och skrot av alla upptänkliga slag som täcka den avbrända stora tomten.

Vid Vikingsgatan låg Gustaf Nihlmarks materialgård, snickerifabrik och kontor. Allt nedbrann till grunden och stora förråd av plank och annat virke voro inom kort endast en askhög. Icke ens kontorsböckerna kunde bortföras.

Dessa voro emellertid förvarade i ett brandfritt kassavalv. Det förblev i det närmaste oskadat och vid bärgningen i dag kunde det konstaterats att dess innehåll av värden och handlingar voro räddade. Firman gör en stor förlust då brandförsäkringsbeloppet 70,000 kr. på långt när ej täcker värdet av det brunna. Bl. a. hade man i dagarna fått in ett stort virkesparti. En del maskiner i sneckeriverk-staden utgöra dock största delen av förlusten då de voro mycket lågt försäkrade.

Vägg i vägg med de Nihlmarkska anläggningarna lågo N. Andersson & Co:s upplag med stall, vilka på samma sätt ödelades. Ej ens några på gården stående vagnar kuunde räddas så snabbt hunno lågorna hit. En hos firman anställd person hade sin bostad i byggnaden. Denne fick en del av sitt lösöre förstört.

I hörnet av Vikingsgatan och Mårten Krakowsgatan låg Göteborgs järnsängsfabriks upplag. Ensamt här har förstörts till ett värde av minst 150,000 kr. Bland det brunna märktes filter, täcken, tagel, juteväv, bindgarn, järnsängsdelar m.m. En del av dessa äro f.n. fullkomligt oersättliga. En obetydlig del av lagret blev räddat.

På Mårten Krakowsgatan låg från Vikingsgatan räknat Gullstrands foderupplag med hö, halm samt ett 9,000 kg. stort parti cellulosa-foder för F. H. K:s räkning. Däremot är uppgiften, att ett större parti havre just blivit inlagt i magasinet och nu förstörts, alldeles oriktig.

Till närmaste granne hade den Göteborgs säckcentral, Oscar Haitkin, vilken firma hade inneliggande ett stort lager säckar och lump.

Göteborgs säckimport, Herman Kutchels lager av säckar och lump, värderat till 250,000 kr., kunde ej heller räddas. Rybergs bryggeri fick dela kvarterets öde. Detta låg delvis utmed Velandagatan, Bröderna Rocks handelsaktiebolags lager med lmp och skrot förstördes även. Järnaktiebolagets (Deijenberg & Co.) lager blev skadat men ej alldeles ödelagt. På Oskar Tidermans prämuthyrningsbolags materialgård förstördes för stora summor, bl.a. pressenningar för 30,000 kr., pålkranar, tågvirke o. dyl. Firmans kontorsinventarier blevo dock räddade och själva lokalerna relativt litet skadade.

Inne i denna av ovannämnda firmor utåt gatan begränsade fyrkant hade Åmark, Simmingskiöld & Co. sitt lager. Detta blev helt spolierat. Bland dess värdefullaste varor befann sig 100 ton maskinolja, i dessa dagar upplagd för Industrikommissionens räkning. Under branden hördes upprepade gånger smällarna från de exploderande oljefaten. Härintill lågo dels Wilhelm, Wisland & Co:s färg- och kemikalielager och dels Nordiska maskinkompaniet. Det senare inrymde en del värdefulla motorer.

I det förra funnos flera lättantändliga varor, som bidrogo till att försvåra släckningsarbetet och sprida elden. Droskägare G. Lundberg hade även 6 bilar förvarade i ett magasin och dessa blevo lågornas rov.

Firman Dorch, Bäcksin & Co:s A-B hade ett magasin på området med ett inneliggande lager av kemikalier, värderat till 50,000 kr., vilket fullständigt förstörts. Polisutredningen, som handhaves av kommissarie Norrby, har ännu ej brakt något positivt resultat i dagen. Det torde också, enligt vad hr Norrby meddelat oss bli mycket svårt att bringa full klarhet i saken. Säkerligen kan dock orsaken antagas vara självantändning i lump eller gamla säckar. Även misstänkes att möjligen tjuvar, som ofta bruka hemsöka dessa begärliga lager, i går kväll gjort en ny påhälsning och därvid genom vårds-löst handhavande av eld åstadkommit branden.

Så sorglig denna är måste dock anse som en lycka att ej något större antal familjer blivit husvilla. Endast två ha drabbats av denna olycka. Ej heller blevo några människor eller djur skadade. De materiella förlusterna äro emellertid så mycket större.

Det har som ett onekligen intressant bevis för, hur våldsamt elden rasade, berättats av personer bosatta på Lorensbergsområdet, att de sett stora eldflag komma singlande genom luften och dala ned i deras trädgårdar. Det är dock ett bra stycke väg mellan brandplatsen och Lorensbergshöjden, och förhållandet är så mycket anmärkningsvärdare som fullständig vindstilla rådde. Det har även av personer bosatta i Masthugget uppgivits att man där iakttagit detonationer, då murar ramlade eller oljefat sprängdes.

Beträffande försäkringarna å de brunna varulagren m.m. kunna ännu inga exakta upplysningar lämnas. Försäkringsbolagen synas dock benägna att hålla före att de i pressen redan lämnade uppgifterna om värdena äro anseeligt överdrivna. Djupast intresserat tyckes Skandia vara, som har försäkringar i kvarteret för 180,000 kr och där man beräknar att åtminstone 150,000 kr. värde är förstört. Av dessa värden ligga en del norr om den ovan omtalade brandmuren. Där ha nämligen även rätt anseliga skador förekommit både av vatten och eld. Bl. a. har ett värdefullt upplag av panel tagit svår skada av den starka hettan.

Svea torde vara engagerat för c:a 75,000 kr., Norrland och Skåne för tillhoppa 25,000 kr.

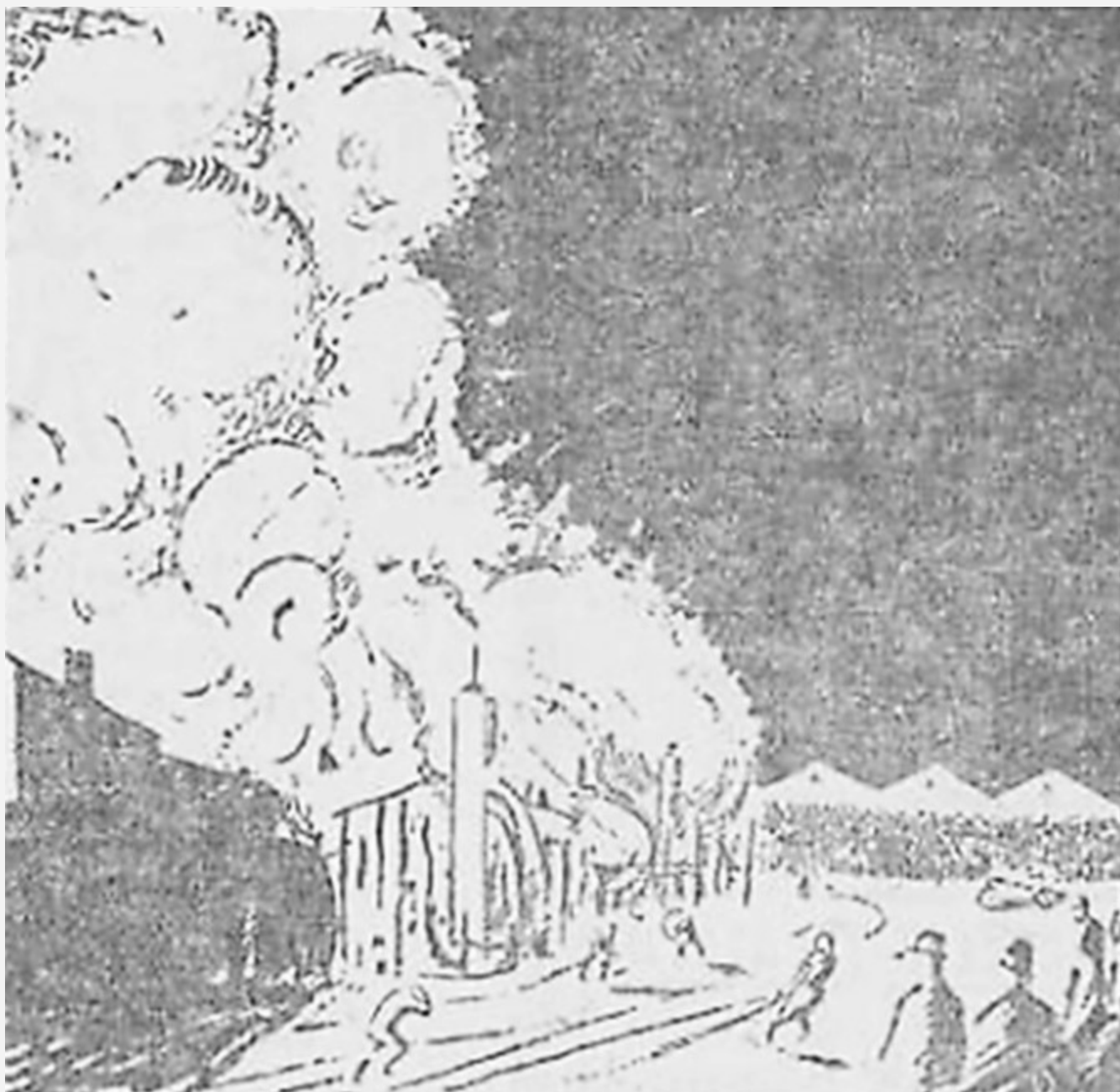
Dessutom uppgives Städernas allmänna brandstodbolag ha rätt betydande försäkringar på området.

* * *

Nattens stora eldsvåda väcker minnet av den ännu mer omfattande brand, som den 29 aug. 1900 härjade på samma plats, men då sopade bort även kvarteret mellan Vikings- och Kils-gatan, från Mårten Krakowsgatan ända ned till Strandgatan. Elden började då i Gullbergsska kemikalieupplaget och spred sig lika blixtnsnabbt bland de många upplagen med deras eldfarliga innehåll. Även den gången räddades Hultmans holme från en ännu större katastrof genom nästan fullständig vindstilla, som lät lågor och rök stiga nästan rätt upp.

Omfattande eldsolycka på Hultmans holme.

Ett helt kvarter i lågor. Varor för stora värden förstörda.

Tecknarens reportage från olyckan

Det kvarter å Hultmans holme, som omgifves af Mårten Krakows-, Gullbergs strand- och Velandagatorna, företer i dag en anblick af kaotiskt virrvarr. De många magasin- och lagerbyggnader, kontor och verkstäder, som upptogo kvarteret, äro jämnade med jorden och endast några skorstenar, en brandmur och enstaka träbjälkar vittna om hvad som en gång haft sin plats därstädes. Förödelsen är den röde hanens verk.

Hultmans holme har i natt hemsökts af en eldsolycka, som såväl med afseende på den ekonomiska skadans omfattning som antalet af densamma berörda är en af de största på senare tiden timade. Den torde till och med öfverträffa den svåra eldsolyckan på Hultmans holme 1900 och är afgjordt större än Järnvägsbranden i december 1915. Strax efter klockan tio på kvällen observerade en person, som passerade Mårten krakowsgatan förbi Velandagatan, att eld utbrutit i en af byggnaderna vid den sistnämnda gatans östra sida.

Han skyndade sig att alarmera brandkåren, som ryckte ut kl. 10,25. Bland de första, som varnade elden, var en familj Ryberg, som bodde i huset n:r 14 vid Velandagatan.

Familjen hade redan gått till sängs, men vaknade af intensiv hetta. Elden hade då redan fått stark fart och stora lågor slog upp ur Bröderna Rocks skrot- och lumpaffär i huset intill. De innevarande skyndade sig i kläderna och togo i tu med försök att få ut bohaget. Detta lyckades också i det närmaste. En manlig medlem af familjen kom genast att tänka på hästarna i de kringliggande stallen och lyckades med stor ansträngning föra ut dessa. Härmed var faran för människor och djur i det hotade kvarteret undanröjd och eldsläckningsarbetet tog sin början. I detta deltog flodsprutan samt stadens brandkår, tillsammans ett femtiotal man.

Såväl i själfva byggnaderna, som voro af trä, som i upplagen af allehanda varor, fick elden rik näring och spred sig med förfärande hastighet inåt kvarteret.

Eldsläckningsarbetet, som leddes af brandchefen, löjtnant Ekstedt, inriktades dels på själfva eldhärden, hvilken inom kort omfattade två tredjedelar af hela kvarteret, dels på besprutning af husen på andra sidan Vikingsgatan samt de många magasinerna norr om en lång brandmur, som sträckte sig genom hela kvarteret i riktning väster - öster.

Från flodsprutan utlades 10 ledningar och från inalles fem brandposter ytterligare 10 ledningar. Det fräsande eldhafvet öfvergöts med ofantliga vattenmassor, hvilka emellertid till en början icke syntes inverka på elden. Denna slukade allt i sin väg, öfverallt finnande god näring. Här stötte den på lump, trävaror, hö och halm samt papper, där på kemikalier, madrasser och oljefat och allt detta lämnade ett riktigt och präktigt material till den stora brasan. Endast en ringa del af de stora lagren i de olika magasinerna stod att rädda och varor till ofantliga värden synes ha gått förlorade.

Från Bröderna Rocks kontor och lager, som allt förtärdes, spred sig elden närmast till Göteborgs Järnaktiebolags upplag i huset n:r 10 vid Velandagatan, där inneliggande lager förstördes eller svårt skadades.

Vidare eller rättare sagdt samtidigt angrep det rasande elementet Bröderna Rybergs många stallar rundt omkring, där elden fann riklig näring i hö och halm samt andra fodermedel. Oscar Tidermans bogseringsaktiebolag hade längre norrut vid Velandagatan kontor och lager. Äfven detta härjades af elden. Detta hus låg närmast brandmuren och skonades delvis. Det utgör nu gränsen för brandfältet å nordvästra sidan.

Firman fick ett antal pålkranar, värda 7,000 kronor stycket, presenningar, olja och förnödenheter samt en del elektriska maskiner förstörda.

Bland de af eldsvådan först berörda byggnaderna komma vidare Göteborgs Transportbyrås magasin, ett stall, hvori Johansson & Åberg hade hästar, vagnar och selar m.m. af hvilket förstördes för 2 à 3,000 kronor, Holmens Transportbyrås fiskaffär och Göteborgs Säckcentralens upplag.

I det härjade kvarteret hade åkeriägare Lundberg ett automobilgarage med sex bilar samt en likvagn, hvilket blef förstördt, Dorch, Bäcksin & Co. hade ett upplag af mycket värdefulla färger och kemikalier, som allt strök med.

Elanders Järnsängsfabrik fick en mängd sängar, madrasser och filter förstörda och N. Andersson & Co. fick sitt upplag med stall spolieradt.

Vid Vikingsgatan låg Gustaf Nihlmarks materialgård, snickerifabrik och kontor. Allt nedbrann till grunden. Kontorsböckerna lyckades man i sista stund få in i ett brandfritt kassaskåp, som i dag nästan oskadadt räddats. Dess innehåll visade sig vara oskadadt.

Firman gör en stor förlust, då brandförsäkringsbeloppet, 70,000 kr., på långt när ej täcker värdet af det brunna. Bl. a. hade man i dagarna fått in ett stort virkesparti. En del maskiner i snickeriverkstaden utgöra dock största delen af förlusten af förlusten, då de voro mycket lågt försäkrade.

Bland de brandskadade kommer äfven Gullstrands foderupplag, Göteborgs Säckinport och Rybergs bryggeri. Säckinport hade säckar inne för en kvarts million kronor.

Malmsten & Bergvalls stora färg- och kemikalielager var försäkradt för 120,000 kr., en summa som icke på långt när täcker värdet af det förlorade.

Gullstrands foderlager innehöll bl. a. omkring 20,000 kr. cellulosa-foder och dessutom stora mängder träull samt hö och halm. En uppgift att där äfven skulle funnits 8,000 kg hafre är felaktig.

Det är ännu omöjligt att ens tillnärmelsevis angifva värdet af det brunna. De olika firmor, som drabbats af förluster, ha ännu icke själfa kunnat beräkna skadans omfattning.

I polisen ha icke ens alla ännu anmält sig. Många firmor ha förhyrt lagerlokaler hos dem, som disponerade byggnaderna, hvilket ytterligare försvårar utredningen af skadornas verkliga omfattning.

Summor på 250,000. 150,000 kronor och nedåt till några få tusen nämnas och totalsumman torde blifva ganska betydande. De flesta af de af eldsvådan berörda göra afsevärda förluster, då försäkringarna voro låga.

Den förut omnämnda brandmuren å brandplatsens norra sida underlättade något eldens begränsning. Lågorna slog dock ofta öfver muren och det såg ett slag ut som om äfven de på norra sidan om muren belägna upplagen skulle stryka med. Härigenom skulle skadans omfattning betydligt ökats, då Krüger & Sons samt Dymling & Nilssons materialgårdar jämte en hel del andra upplag äro belägna här.

Genom järndörrarna i murens midt trängde elden gång på gång igenom och brandkåren hade ett mycket svårt arbete att begränsa elden vid muren. Järndörrarna böjdes nämligen och antände genom sin hetta innanför liggande varor. Äfven husen på andra sidan Vikingsgatan voro starkt hotade.

Vid 12-tiden på natten var elden begränsad med det brann ännu i dag på förmiddagen friskt å den stora eldhärden.

Angående orsaken till eldens uppkomst vet man intet med bestämdhet. Elden synes ha börjat i Bröderna Rocks upplag och tros bero på själfantändning.

Ett besök på brandplatsen i natt.

De många som tack vare det vackra vädret ännu vid half elfvatiden i går kväll befunnos sig ute på promenad å stadens gator eller de, som återvände från teatrarna och andra nöjeslokaler uppmärksamgjordes genom brandbilarnas signaler och ett starkt eldsken på himlen på att den röde hanen åter hemsökte staden. Alla skyndade nedåt Nils Ericsonsgatan, som snart fylldes af människor. En väldig eld- och rökpelare steg upp från ett kvarter å Hultmans holme. De många åskådarne fingo präktiga åskådareplatser i det framför det brinnande kvarteret belägna godsmagasinet lastningsbryggor, hvarjämte det långa magasinbyggnadens tak snart besattes af de skådelystna.

Dessa fingo under de följande två timmarna iakttaga ett i sin hemsighet mycket ståtligt skådespel. De giriga lågorna förtärde öfver ett vidsträckt område väldiga upplag af ytterst brännbara ämnen och slog upp mot himlen från de remnade taken eller genom de genombrutna väggarna.

Bland åskådaremassan var spänningen oerhörd. Skulle det lyckas att begränsa elden till det brinnande kvarteret eller skulle lågorna få fotfäste äfven på andra sidan Vikingsgatan? En stund såg det nog hotande ut äfven för denna sida af gatan. Små lågor syntes till och med slå upp i takgesimsen här och hvar med påpassliga vakter släckte.

Fantasierika människor hördes utveckla, huru det skulle ha gått, om det rådt stark storm, hade sådan med vestlig riktning svept fram öfver brandplatsen, skulle denna med all säkerhet kommit att få en fasansfull spridning.

Vackert lugnt väder rådde emellertid och lågorna slog rätt upp liksom de väldiga rök-massorna länge lågo lägre öfver det brinnande kvarteret, innan de skingrades. Allt emellanåt hördes explosioner, då oljefaten sprungo sönder och de mera försiktiga skyndade sig då från platsen. Polisen hade ett svårt arbete att hålla de många skådelysna på tillbörligt afstånd och fick dessutom särskildt besvär med en del personer, som hade fått för sig, att det från de brinnande byggnaderna utförda var allmän egendom. Sålunda bortfördes rätt mycket af de mera lätttransportabla föremålen, bland annat en del flaskor konjack. Denna hade till och med en del af tjufvorna varit nog oförsiktiga att afsmaka, med den påföljd att det var ganska lätt för polisen att på stället anteckna åtminstone en del af de långfingrade.

En del småpojkar funno ett särskildt nöje i att vältra omkring med stora höbalar, som förts ut från brandplatsen. Med dessa balar røjde de fort väg bland folkmassorna framför magasinsbyggnaden, tills de tröttnade på leken och begagnade balarna som utsiktsplatser.

En löjlig anblick företedde folkmassan uppe på taket, som belyst af eldens skarpt aftecknade sig mot natthimlen bakom.

Den utmärkta utsiktsplatsen fick icke länge behållas, då ett par polismän snart nog infann sig och jagade bort de skadelystna.

Efter klockan tolf var det icke längre så frestande att dröja sig kvar. I långa ringlande rader sökte sig människorna ut från Märten Krakowsgatan uppåt stadens olika gator.

Nya åskådaremassor strömmade alltjämt till och hela natten hölls det trogen vakt, icke endast af brandmanskapat utan äfven af en mängd nyfikna.

Ett samtal med brandchefen

Göteborgs Aftonblad har haft ett samtal med brandchefen, som konstaterade, att denna eldsvåda med afseende på området vidd och de därpå berörda är en af de allra största på senare tiden.

Vi läto brandchefen få del af framkomna förmodanden att vattentrycket skulle varit särskildt dåligt och att detta i någon mån försvårat släckningsarbetet.

Det var nog riktigt, sade brandchefen, att trycket till en början icke var tillfredsställande, men berodde detta därpå, att så mycket vatten på en gång togs från fem brandposter.

Genom ingripande från Vattenverket reparades emellertid denna skada. Flodsprutan lämnade ett ytterst värdefullt tillskott i arbetskraften, hvilket däremot icke kunnat sägas om en mängd tjänstvilliga elvila, som egentligen endast sprungo i vägen.

Hr Ekstedt konstaterade att de många skådelystna eller hjälpsamma många gånger vålla brandkåren mera besvär än själfa eldsvådan. Erkännas skulle dock, tillade han, att en del af de civila, som i går deltog i släckningsarbetet, voro till verklig hjälp.

Detta gäller äfven en del af de tillstädeskomna scouterna. Vädret var synnerligen gynnsamt. Hade storm rådt skulle skadan säkerligen blifvit större, äfven om det är en stor öfverdrift att säga, att "hela Holmen" skulle strukit med. Man hade då fått gripa till en helt annan taktik, nämligen att utse ett visst område, som måste offras, och inrikta sig på att resa hinder för branden utanför detta område.